

05

A

2314

44.47

DISSERTATIO SOLENNIS MEDICA
De
HÆMORRHAGIARUM
GENUINA ORIGINE ATQUE CU-
RATIONE EX PRINCIPIIS
MECHANICIS.

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO IUVENTUTIS PRINCIPE,
DN. FRIDERICO GVILIELMO,
ELECTORAT. BRANDENB. HEREDE,
&c. &c. &c.

IN ILLVSTRI FRIDERICIANA
Gratioso Facultatis Medicæ Consensu

P R Æ S I D E

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
MEDICINÆ DOCT. EJUSDEMQUE AC PHILOSOPH.
NATURAL. P.P. MEDICO ELECTORALI AULICO,
COLLEGII MEDICI h.t. DECANO,
PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO
OMNIBUS NOMINIBUS COLENDO.

Pro DOCTORATUS GRADU

RITE IMPETRANDO,

Ad diem XXVI. Jul. MDCXCVII. horis ante & pomeridianis

IN AVDITORIO MAIORI

publicæ disquisitioni submittit

JOHANNES DANIEL DOLÆUS,

Hanoviâ Wetteravus.

HALÆ MAGDEB. Literis CHR. HENCKELII, ACAD. TYPOGR.

05 A 2314

DISSERTATIO SOLENNIS

De

HÆMORRHAGIARUM GE-
NUINA ORIGINE ATQUE CURA-
TIONE

EX

PRINCIPIIS MECHANICIS.

§. I.

Uemadmodum ex flui-
di sanguinei probe mixti perrenni
atque in orbem æquabilem abeun-
te, mediante cordis partiumque
corporis musculorum vigore,
motu, sanitatis ratio unice petenda
est: Ita certe genuinas morbo-
rum causas ortusque ex eodem proficisci fonte, nemo
nisi qui ignarus solidioris theoriæ medicæ est, ibit infi-
cias. Etenim duo in universum sunt fundamenta, exi-
stimo materiam & motum, quibus sicuti naturæ ope-
rationes omnes continentur, sic in medicis considera-
tio machinæ, tam secundum quam præter naturam, his
ipsis innititur. Enim vero quicumque medicus exqui-
sitam mixtionis sanguinis ejusque motus tam secun-
dum

dum naturæ leges ac ordinem, quam præter illum in corpore celebrati habet notitiam, ille perplexas multisque ambiguitatibus immerfas in Physiologicis & Pathologicis difficultates, non modo dirimere, verum etiam genuinum morborum genium ac ortum, ad rationalem praxin stabiliendam summe necessarium, aptissime detegere poterit. Medicorum recentiores in id cum primis incumbere consueverunt, ut saltim in omni morborum genere materiæ devias qualitates vitiaque, fatis solerter explicent atque scrutentur; At vero paucos reperies, qui motum partium fluidarum, qui tamen præcipuum & fundamentale naturæ, quo utitur instrumentum est, in indaganda morborum indole ac genesi rite attendant atque expendant, & ad eundem meditationes suas decenter dirigant. Quandoquidem motus revera est, qui vitam conservat, dum homogenea succorum vitalium intime unit & miscet, heterogenea autem secernit, sicque crasin vitalem à corruptione præservat; in quo maximam partem vitæ ratio atque integritas consistit. Motus rursus est, qui solus nullo præfente materiæ vitio, ipsam sangvinis & humorum crasin totumque corpus mirifice alterare & morbos progignere potest, luculento exemplo affectuum animi, vel etiam intensi atque acerbi doloris, qui gravissimorum symptomatum parens, quotidianâ existit experientiâ. Quo circa prudenter illi faciunt, qui præter considerationem materiæ in eruendis morborum causis, etiam ad motus humorum attendunt, mechanica atque hydraulica principia in subsidium vocando simul morbos explicare fatagunt. Exemplo jam nobis sint sangvinis excretiones, quæ toto genere præter naturam contingunt, quas Græci Hæmorrhagias duxerunt
appel-

appellandas, hæ ut ut familiarissimæ sint, nihil ominus circa ejus genesin ac causas, ingentes difficultates ac dubia occurrunt, quæ neutiquam vulgari explicandi methodo dilui ac explicari poterunt. Instructus itaque sufficienti doctrinâ principiorum mechanicorum ab *Excellentissimo Dn. Preside* in præsentiarum loco specimenis in augutalis tentabo, ingenium meum circa hæc exercendo, quo usque in genuinis hæmorrhagiarum causis ac phænomenorum rationibus reddendis progredi liceat. Quibus conatibus ut Aeternum Numen prosperrimos largiatur successus devotissima mente precor.

§. II.

Ut autem scopum nostrum ad votum attingamus, res posse videtur, primum omnium paucis ea, repetere atque afferre, quæ contingere circa hoc affectu laborantes, quoad diversa phænomena ac circumstantias, observata fuerunt; ut sic exquisitius hæmorrhagiarum historicâ cognitione perspectâ, feliciorum in eruendis causis faciamus progressum. Primum autem erumpere solet sanguis ordinarie ex illis locis, quæ textura gaudent teneriori ac rariori, per quam nimirum vasa tenuissima undiquaque dispersa serpunt, nec firmis membranis circumtensa latitant, sed potius in superficie morantur: Quo privilegio maxime gaudent interiorum pars, bronchia pulmonum, ventriculi & intestinorum capacitas, caro gingivarum, recti intestini extremitates, interior uteri & vaginæ substantia, viæ urinariæ, per quas dictas partes sanguis ordinarie, diductis & nimium apertis vel ruptis vasis, prorumpere solet. Extraordinarie quandoque natura tam potens est, sicut fidem observationes faciunt, ut per insuetas vias, per quas
A 3 alias

alias naturaliter in tali angustia sanguis non exit, sese
copiose exoneret. Ita per minimum digitum sanguinem
excretum vidit *Salmuth, Cent. III. obs. 36.* Ex genu & ma-
nu proficientem menstruum in foemina observavit,
Bartholin. obs. anat. I. Histor. 30. Ex mammis saltu eun-
dem prodeuntem memorat *Panoroll. Pentec. 4. obs. 15.*
Item Amatus Cent. II. obs. 24. Plura exempla rarissima-
rum haemorrhagiarum vid. in *Hoffmanni methodo meden-
di p. 211. 251.*

§. III.

Deinde sanguinis eruptio in primis solennis ac fa-
miliaris esse solet Plethoricis, qui superfluo, quam dige-
rere & capere vasa queunt, gaudent sanguine, uti gra-
vidis & qui evacuationes sanguinis ordinarias suppres-
sas habent; nec minus illis qui sanguine oleoso tenui
fluido calido gaudent, habitusque corporis mollioris
& spongiosioris sunt, & vulgo sanguinei dicuntur, san-
guis e naribus potissimum stillare solet. Cholericis qui
venas fovent latiores, & strictiorem corporis habitum,
possident & salino sulphureo mobili sanguine gaudent,
itidem saepius sanguinis fluxu afficiuntur praecipue ex
internis partibus, nimirum ex venis pulmonum aut
ventriculi, uti observationes testantur, promanante.
Quibus sanguis exsuperans & crassitie peccans in venis
est, vulgo sanguineo Melancholici audiunt, iis maxime
aetate correspondente, frequentior solet esse fluxus haemorrhoidal-
is. Summatim autem hic tenendum, haemorrhagias magis adoriri illas personas, quae alacritate
ingenii & Spirituum mobilitate ac partium sensibilitate
alios antecellunt, quam phlegmaticas segnioris ac torpi-
dioris indolis. Memoratu quoque dignum est, excre-
tionum sanguinearum diversas species diversis ordina-
rie

rie contingere ætatibus, sapientissimo *Hippocrate* jam dudum id recte notante, vid. *Sect. 3. aphor. 27. 29. 30.* Videlicet pueri & adolescentes sanguinis profluvium potissimum patiuntur e naribus, rarius vel plane nunquam e pulmonibus, in juvenibus exitum suum cruor maxime molitur per pulmonum vasa unde hæmophthisis & exinde profluens phthisis huic ætati familiarissima. Viri & qui in vergente ætate constituti sunt, per sedis venas vel etiam urinarias magis evacuantur, consentiente ubivis experientia. Porro, quavis ferme anni tempestate hæmorrhagiæ infestant corpora, ita tamen ut vere ac æstate nares sanguine stillare magis soleant, autumno autem & hyeme hæmophthises, vomitiones, sanguineæque mixtiones nec non apoplexiæ sanguineæ exrupto arterioso in cerebro vase lubentius grassentur. Dignum autem notatu est, nonnullis individuis contingere has sanguinis excretiones certis temporum periodis, ita ut recurrente eodem anni vel mensis tempore solenniter repetere soleant, nisi ipsas convenientibus remediis sanguinisque missione aut alia vivendi ratione antevertamus.

§. IV.

Deinceps quotidiana confirmamur experientia, omnia illa, quæ sanguinem tenuem ac mobilem reddunt ejusque texturam laxant, ipsumque concitatiore motu exagitant, promptissime progignere hæmorrhagias, exemplo validioris & vehementioris corporis motus, balneorum & thermarum usus. Confer: *Plater. lib. III. Observ. p. 238. & Hæfer. de Med. p. 231. Willisius Pharm. ration. p. 86.* Quantum acria, spirituosæ, salsa tam loco alimentorum quam medicamentorum assumpta, item salia volatilia oleosa aloetica purgantia noceant illis, qui hæ-

morr-

morrhagiis subjecti sunt, & quam facile hunc affectum provocare queant, nemo nisi praxeos ignarus negare poterit. Pari ratione quibus sanguis in receptaculis suis vehementissima intestina motione agitur, uti in variolis & febre ardente laborantibus id evenit, si nimis sanguinis profluviiis subjectissimi esse solent, quæ interdum salutem, interdum etiam maximum periculum afferre consuecunt. Identidem effrenibus hæmorrhagiis ansam dat sæpissime præposterus atque immoderatus pathematum animi usus, inque primis vehemens excandescencia & terror, tali tamen differentia, ut illa in partibus externis magis provocet, hic in interioribus suscitetur sanguinis effusiones.

§. V.

Subjecta quæ hoc sanguinis affectu exerceri solent, ut plurimum sunt Hypochondriaci & conqueruntur de flatibus, anxietatibus circa præcordia, dolore ac tensione hypochondriorum & cæteris, quæ comitari solent digestionis vitia, symptomatibus, vel etiam cachectici sunt & ad hydropem inclinant ac sæpe numero colorem faciei pallidum habent, viscera infarcta, lienem tamesactum, jecur scirrhosum. Quam in sententiæ partem accedit quoque, *Fernelius meth. med. p. 14.* Quando ibi scribit: Quibus viscera & jecur imbecillum & scirrhosum evadit, illis sæpe sanguis è naribus fluit, non secus ac hydropicis. Id quod confirmat quoque, *Heurnius in Aphor. Hipp. p. 191.* inquiens: Quibus facies colore subviridi suffusa est hepate laborant, & signum est jam adfuturi hydropis frequens in iis cruoris per nares effusio. Ex inflammatione notabiliore viscerum non raro prodeunt sanguineæ excretiones, sic à pulmonis vel pleuræ inflammatione sanguinis per tussim re-
jectio

jectio pendet. Ex inflammato hepate hæmophthisin subortam notavit *Hoffmannus Meth. Med. p. 330.* In iis qui ex calculo vel renum inflammatione moriuntur, hæmorrhagiæ largissimæ conspiciuntur. Ex hepatis obstructione indeque redundante ictero nigro lethalis succrevit hæmorrhagia narium, prout videre est in *Miscell. Curios. Decad. II. Anno 2. p. 218.* Hæmorrhoides hypochondriacorum, qui infarcta à rudi & crasso sanguine infimi ventris recondunt viscera, symptoma esse, res omnis dubii expers est. Ulterius passim experimento frequenti perdocemur, à tumore insigniori externo partis cujusdam inflammatorio, cancrum vel etiam sphacelum minante, item à fortiori læsione vel contusione membri, ejusdemque luxatione, vel ab inflicto vulnere, vasorum dilaceratione, dependere sæpius, nisi mature succurramus per venæ sectionem, incompefcibiles hæmorrhagias; quod itidem evenire solet, si membri cujusdam corporis eximioris v. g. pedis vel manus abscissio prægressa fuerit. Optime annotavit *Hildanus lib. de dys. c. 1.* quod sanguineus alvi fluxus in illis, quibus membrum aliquod abscissum est, proveniat.

§. VI

Tandem notabile est, ubicunque in parte quadam plus solito sanguis prorumpere gestit, in hac prius observari quædam singularia pathemata. Ita è naribus profluvium prænunciat caput pulsans & distentum, faciei totius oculorum præprimis, item narium ac malarum plus justior rubedo ac calor, nec non gravis & exardescens quoque capitis dolor. Ante sanguinis per uterum fluxionem tensio circa hypochondria, dolor dorsi & lumborum, lassitudo corporis, & in cute con-

B

stri-

strictio quædam cum horripilationis sensu facieque pallida accidit. In dejectionibus per alvum cruentis cutem aridam & rigoris sensu affectam, inque interioribus abdominis partibus cum primis intestinis sævisimum spasmus ac tensionem perferunt ægrotantes. In vomitu cruento frequentissime dolor, ardor, tensio ac pulsus circa hypochondrium finistrum percipitur. In hæmophthicis anxietas præcordiorum, spirandi angustia, dolor gravativus circa diaphragma vel etiam tensio, & motus spasmodicus in abdomine sentitur. Quod si hæmorrhagias præmaturè vel nimis cito aut alimentis acidis incrassantibus aut remediis adstringentibus, opiatis, vel etiam externis cohibeamus & suppressamus, perniciosam nonnunquam symptomata insequi solent. Post hæmorrhagiam narium præpostere suppressam angustia & anxietates circa pectus ad suffocationem usque, respiratio citata, in pueris, asthma, cephalalgia succrescunt, in adultioribus apoplecticum paroxysmum, sanguine extra vasa in cerebri cancellis reperto, facillimo negotio excitare valent. Hæmorrhoides ordinarie fluentes à causa quadam si interceptiuntur mictum cruentum, tumorem lienis, inflammationem renum, ulcus vesicæ, spasmus circa hypochondria, ischiaticam sanguineam, hydropem parere solent, consentiente ubivis experientia. Menses ex quacunque causa suppressi, palpitationem cordi, pectori angustiam, præcordiis anxietatem, corpori lassitudinem, hypochondriis dolorem gravativum inducere solent. Ultimo loco tenendum hoc est, violentas has sanguinis eruptiones nunquam radicitus sanari sed semper recurrere vel periculosa alia mala ulterius causari, si solis adstringentibus, incrassantibus, opiatis, acidis,

cu-

curam perficere velimus, nisi evacuantibus, deobstruentibus martialibus & traumaticis convenientibus illam tentemus.

§. VII.

Traditis sic & enumeratis omnibus quæ ad accuratam historicam hæmorrhagiarum cognitionem sufficere videntur requisitis, è re fore existimo pro meliori causarum indagine perpauca saltim ex physiologicis præmonere atque repetere. Scilicet pro certo ac rato habendum est, ad vitam & sanitatem efficiendam requiri jugem ac circularem sanguinis motionem non tantum per ductus corporis majores verum etiam capillares ac minutissimos. Secundo, vasa sanguinem vehentia inter se connexa ac copulata sunt, ita, ut venæ nihil aliud sint, quam arteriæ continuatæ, deinde ex tunicis arteriolarum formantur quoque tubuli succum saltim nutritium à sanguine in substantiam partium carneam derivantes, nec non illi, qui lympham ex partibus revehere solent. Tertio pulmones, hepar, lien non nisi congeries sunt innumerorum vasculorum tam arteriosorum quam venosorum aliorumque, ex quibus deinde glandulæ quæ nil nisi curvaturæ arteriolarum sunt, vasaque lymphatica & alii ductus excretorii enascuntur. Quarto in venis angustioribus & minoribus impeditior sanguinis motus est, in majoribus liberior & facilior. Quinto structura fibrarum, quibus partes solidæ constant, illarumque vigor ac tonus a spirituum elatere dependens magnum contribuit symbolum ad circulationem sanguinis per venas promovendam, hinc si debilitatus & labefactatus est, difficilis sanguinis fit circuitus. Sexto sanguinei & pueri habitum corporis ac partium rarum laxum ac porosum habent,

bent, per quem multæ angustæ venæ transeunt, cholericæ autem & melancholicæ item iuvenes & viri strictiore ac arctiore præditi sunt partium solidarum structura, & venas possident capaciores & ampliores. Septimo ab externo frigore item à terrore, tristitia habitus corporis externus magis constringitur, sub aëre autem calido & humido magis relaxatur. Octavo impetus motus ac fluiditas sanguinis dependet maximè à copia partium sulphurearum volatiliùm ætherearum sanguini inexistentium, nec non ab aëre calido & validiore cordis impulsu. Nono, constat ex hydraulicis, quando aqua fluit ex uno canale in quinque vel sex alios canaliculos, & primò æquabilis per omnes fit motus, quod, duobus obstructis vel obturatis vis ac impetus aquæ in coeteros patentés incumbat & aquam longè vehementius ac antea factum, propellat.

§. VIII.

Ex hisce jam adductis ac invicem collatis liquidissime constare arbitror, hæmorrhagias enormes, quibuscunque etiam in locis fiant, non proficisci vel pendere ex sanguinis orgasmo turgescencia vel nimia rarefactione ut ob id exitum per vasa affectet. Etenim sanguis universus à copia particularum mobilium sulphurearum turgidior factus qua ratione saltim in unam partem impetum suum exerat, ibique coacervetur, atque colligatur, quod semper in hæmorrhagia certæ partis accidit, penitus obscurum & intellectu difficillimum est, & sequeretur potius si sanguis rarefactus causa esset hæmorrhagiæ, quod in omnibus partibus ubi vasa facile hiare atque referari possunt, simul contingant effusiones sanguinis, quoniam ubivis æqualis venarum esset dilatatio atque expansio, quod autem minime accidit,

dit, adeoque potius illa ratio perscrutanda remanet, quæ efficit collectionem & coacervationem sanguinis certa tantum in parte. Deinde quoque falsum est, in hæmorrhagiis ora atque orificia vasorum per partium extremitates dispersa nimium saltem hiare aperiri atque reserari; Enim vero perpetua connexio arteriarum atque venarum in corpore est, ita ut secundum naturam nunquam sanguis extra vasa & receptacula sua sit. Sique sine intima copula venarum arteriæ adstent partibus, frequentissimæ essent extravasationes sanguinis, obstructions, inflammationes atque nimix effusiones, quæ tamen rarius eveniunt, nec enim facile apparet, quo pacto sanguis extravasatus minima orificia venarum capillarium, quæ facillime subsidere queunt, ingredi possit, præcipue si à frigido aëre coagularetur.

§. IX.

Porro etiam ex his jam dictis & ulterius dicendis conficitur, in hæmorrhagiis minime locum habere a veteribus tantopere accusatam diæresin sive exesionem & erosionem vasorum sanguinem capientium. Etenim tantam acredinem causticam delitescere in sanguine, ut solidas partes exedat atque consumat, vix credibile est, nam partes salinæ etiam ad acredinem usque in sanguine sub jugo tenentur oleosi & ramosi principii, &posito, à sanguinis consortio illas jam esse separatas facilius tunc inducerent ulcera, quam hæmorrhagias, quæ saltem certo tempore invadunt, quod non posset fieri, sed // sanguis continuo exstillare deberet si ob vasis sanguiflui // erosionem & dilacerationem contingeret sanguinis ef- // fusio; Accedit, quod difficillimum conceptu sit, quare // saltem salia illa caustica unam partem aggrediantur, non //

autem plures simul in corpore, sicque compluribus in locis istæ effusiones fierent necesse est: Addimus, quod scorbuticis & lue venera affectis, qui sanguinem sat potenter causticum alunt, perpetuæ ac propriæ essent hæmorrhagiæ, quod tamen rarius evenit. Denique etiam pars exesa ac corrosa non tam citò consolidari ac sanari potest: notum autem est, fluxum sanguinis crassissimi unica V. S. vel paregorico remedio aut solo terrore incusso quandoque sisti.

§. X.

Præter hæc veteres adhuc in sanguinis eruptione præternaturali culparunt nimiam vasorum sanguifluorum laxitatem & tenuitatem, quasi per poros vasorum sanguis tenuior relicto crassiore exsudet, verum qua ratione in hæmorrhagiis talis modus locum inveniat non video, etenim ex tunicis admodum firmis constructa vasa sanguinis sunt, quæ non facile vaporibus, tantum abest humori, transitum concedunt, neque concipiendum, quidnam & quare saltim in certa parte cause-tur hanc laxitatem pororum, reliquis poris partium salvis. Cæterum & pauca revera esset materia & lento gradu procederet, quæ sic debebat separari. Plurimi tam ex recentioribus quam ex veteribus ex plenitudine ac sanguinis exsuperantia inordinatas has sanguinis excretiones ducunt atque derivant, verum nec mihi satisfacere videntur: Equidem non dissimulamus, sanguinem ceu humorem utilissimum ad auctorem & nutritionem in otiosis & multum comedentibus plus justo generari atque accumulari posse, illumque sæpius maximum conferre symbolum ad productionem hæmorrhagarum, maxime, si cacochymia, quæ presso pede plenitudinem insequi solet, simul immisceatur. Utrum autem

autem sanguinis exundantia sola in se considerata, æqualiter omnia vasa ac vias corporis premens in certa saltem parte tantam congestionem cum tumore & dolore conjunctam, quæ individuus hæmorrhagiarum comes est, suscitare queat, minime percipio. At copiam & redundantiam humorum non genuinam atque immediatam fluxionis sanguineæ causam constituere, arguunt illi, qui paucum sanguinem continent, nihil ominus subinde hæmorrhagiâ corripiti solent, neque illam antevertere possunt, quamvis matura sanguinis missione vasa depleantur.

§. XI.

Quidam animadvertentes periodicam in hæmorrhagiis revertendi rationem, existimarunt, non commodius illas explicari posse, quam per fermenti singularis vim atque activitatem, dum in partium solidarum tubulo delitescens certo tempore certoque ætheris influxu excitatum in sanguinem agit, ipsumque varia commotione exagitat. Verum uti perplexa hæc fermentorum morbificorum doctrina mera fictitia est, & illorum, qui vera principia nesciunt & nunquam illa edocti sunt, asylum, sic nec hic locum invenit. Quis enim concipere potest, quæ ratione fermentum summe actuosum sine actione tamen quietum, salva tamen manente ejus textura in parte quadam solida, quæ jugi ac perenni transfluxu materiæ fluidæ perfunditur, hæerere & certo saltem tempore in motum morbosum excitari queat. Taceo alia quæ in nostro negotio minime explicari queunt. Conferatur de hac re *Diss. de Ferm. morbif. sub Excell. Dn. Præside habita*. Tandem nec illi admittendi sunt, qui in naturalibus automaticis & à solo mechanismo dependentibus & ex necessitate quadam surgentibus machinæ nostræ actionibus ens libere dirigens motus sanguinis

gvinis certū in finem & ad certas partes asserunt. Etenim contra analogiam rationis est, aliquid statuere quod minime, quatenus cum re ipsa cohæreat, mens sana concipere potest, neque statim confugere ad rem plane absouam à ratione debemus, si explicatio phænomenorum per possibilia principia non mox suggerat, vel ob sensum & intellectus nostri imbecillitatem ex claris principiis deduci nequeat.

§. XII.

Ad examinis incudem sic revocatis variis præpostere ratiocinantium sententiis nunc exponendum erit, quænam genuina origo ac genesis sangvinei profluvii in corpore nostro sit. Itaque sic censeo: hæmorrhagarum causam immediatam & continentem motum esse sangvinis liberiolem in circulatione sua impeditum, quando enim sangvinis circulationi maxime in venis, per quas lentius propter perpendicularẽ situm nec non impetum sangvinis cessantem, & elaterẽ langvidiolem circulatur, obex ponitur, ut minus comode per illas redire atque transfluere queat, regurgitat sic in vias patentes, quas accedente impetu sangvinis à tergo mirum copia sua distendit tandemque perumpit, sicque lernam hanc producit. Videmus id in hydraulicis, ubi obstructo uno canale in alios apertos vis aquæ incumbit, per quos non tantum fortius fluit, verum etiam quandoque vi & violentia illos disrumpit. Vasa autem quæ præter naturam aperiuntur, mea sententia non saltim arteriarum sed & venarum extremitates esse possunt. Naturaliter arteriæ sangvini advehendo ad partes, venæ autem ipsi revehendo dicatæ sunt. Verum enim verosecus hic obtinet in statu qui est præternaturalis, nam opus non est ut sangvinis effluxus ita contingat, sicuti affluxus ad par-

tes naturalis per arterias, & huic meæ sententiæ patro-
cinatur quoque *Vesalius Anatomes usupræstans. lib. V. de*
Fabric. corp. human. cap. 15. qui hominem dissecuit, defun-
ctum ex nigro arquato jecorisque mira duritie, quique
sangvinis fluxu ex venis in anum pertinentibus vexari
convevit, invenit ramum venæ portæ sub coli intestini
fine & tota recti longitudine in mesenterio ductum pol-
licis fere crassitiem æquare & sanguine turgere, conter-
minis cavæ venæ ramis nihil prorsus immutatis. In
vomitu cruento ex vasis brevibus sanguinem manasse
in ventriculi sinum, & hic nuperrima sectione observa-
tum fuit, liene reperto à sanguine infarcto & hepate
scirrholo. Tandem etiam venulæ tenuiori tunica con-
stant quæ facili negotio distenditur atque laceratur, ut ut
non negemus illud quoque in arteriis capillaribus, quæ
& distendi & disrumpi possunt fieri posse.

§. XIII.

Impeditur autem sanguinis æquabilis & liberior
per venas motio, si vel nimium infarctæ atque obstipa-
tæ à crassa amurca sint in membro vel parte corporis
notabiliore, ubi multæ vasorum ramificationes; vel li-
ber sanguinis circulus supprimitur per partem ob tumo-
rem vel inflammationem, contusionem, læsionem aut
spasmodicam quandam constrictionem. Adeoque
obscura amplius ratio esse non potest, quam obrem qui
diuturnis hæmorrhagiis vexantur, ut plurimum sint hy-
pochondriaci vel obstructa & imbecillia ob tonum labe-
factatum viscera, imprimis lienem, hepar, pancreas, me-
senterium, habeant. Declarant id maxime sectiones ca-
daverum, quarum leviter quasdam attigisse sufficiat. Sic
in hæmoptico dissecto latus sinister pulmonis à tumo-

C

re

re scirrholo obfessum vidit. *Willis. in Pharmacia p. 90.*
Ita etiam in hæmoptico reperti fuerunt pulmones copiosissima materia argillacea per totum obsiti, & ventriculi dextri auricula insignis magnitudinis *vid. Miscell. Natur. Curios. Decad. 2. anno 6. observ. 217.* *Blancardus in Anat. practic. obs. 46.* lienem tumentem & vasa mesenterii atque omenti sanguine infarcta invenit. In vomitu cruento de mortuo hepar durum & scirrholo, lien quoque tumidus & sanguine impletus repertus fuit *vid. Blancard. l. c. obs. 23. item observ. 32.* *Item Wedel. in Amœnitat. medic. Barthol. in hist. anatom. p. 249.* *It. Miscell. Curios. Dec. 2. anno 4. obs. 86.* Eadem plane est ratio, cur spasmodicæ contractiones internarum partium, dolores & tensiones hypochondriorum ordinarie fere præcedere soleant sanguinis eruptiones. Notabilis circa hanc rem est historia, quæ exstat *in Miscell. Cur. Decad. 2.* Vir 30 annorum pallidæ faciei, de dolore gravativo ac æstu in hypochondriis transitorio tamen conqueritur, item respiratione difficiliore, horripilatione, sanguinis parum ad aliquot mensuras per vomitum excrevit. Rediit semper prægressis doloribus gravativis lateris sinistri, humores ad 24 & ultra excreti fuerunt: secto cadavere inventum fuit duodenum grumo sanguineo repletum, propter disruptionem vasorum mesaraicorum, lien major fuit solito. Sic etiam vomitus cruentus factus fuit in autumno prægresso semper dolore summo in sinistro latere. *vid. Misc. Curios. dec. 2. a. 4. obs. 88.* Ratio dictorum est, in omni dolore fibrarum musculosarum tensio spasmodica quædam est, partis affectæ substantiam constringens & coarctans, unde liberior sanguinis & humorum circulus præpeditur per has partes, quibus præclusis majori impetu ac copia irruit in vicinas patentibus quas
nimi-

nimum distendit & distensione tandem aperit. Familiarissimum in praxi occurrit, impetuosas & vix ulla arte compefcibiles suboriri hæmorrhagias præpostero affectuum animi usu, præcipue excandescentiâ animi & terrore, ubi notabile est, quod in terrore extimæ corporis partes fortiter spasmò constrictæ ad interiora magis sanguinem repellant, unde palpitation cordis, præcordiorum angustia pulsus inæqualis, quæ nunquam non individui terroris subiti comites esse solent, oriuntur. Contra autem in iracundia sanguis magis ad peripheriam corporis movetur vehementi impetu, unde in procinctu est ratio, quare per infvetas & angustissimas vias sanguinem expulsum præcedente ira, referant historiæ, vid. *Stalpart. von der Wiele Cent. 4. obs. 44.* Æstate familiariores solent esse per nares vel uteri venas, hæmorrhagiæ, hyeme hæmophthises, vomitiones & mictiones cruentæ, item apoplexiæ sanguineæ, (quæ mea sententia nihil aliud sunt, quam extravasationes sanguinis in cerebro, propter sanguiflui cujusdam vasis ruptionem,) quandoquidem frigus motu suo rectilineo partiumque rigiditate spiracula cutis condensat & substantiam externarum partium coarctat, unde recurrit & reprimitur sanguis ad cor vasaque interna, ubi copia sua ac impetu, præfertim in illis, qui sanguine abundantiori gaudent, ex facile vasa distendere & rumpere potest. In æstate autem cum laxior, rarior & spongiosior sit habitus corporis, facilior quoque ibi stagnatio & congestio cruoris fieri potest. Eadem ratio mihi videtur, qua de causa pueris & adolescentibus magis nares stillent sanguine, in juvenili autem & virili ætate hæmophthises, in vergente mictiones cruentæ & hæmorrhoides frequentio accidant, laxior enim in pueris extremorum substantia est, in ju-

venibus autem & viris strictior, hinc regurgitat magis
fangvis ad interiora. Quod autem senes & hypo-
chondriaci hæmorrhoidali fluxu corripri soleant, vide-
tur mihi causa, quod in his motus sanguinis propter len-
torem & crassitiem ac spirituascentiæ defectum per vis-
cera abdominis præcipue lienem hepar, mesenterium
lentior fit ibique facile etiam ob venæ portæ structuram
subsistat, ac tumida viscera reddat, unde qua data por-
ta sive per renum sive per ani venas exitum affe-
ctat.

§. XIV.

Et illud jam satis opinor perspicuum erit, qua de
causa post graviolem membri contusionem, casum ab
alto, luxationem, vulnus, tumorem inflammatorium
vel etiam extirpationem tam frequentes proveniant
sanguinis per varias partes prorruptiones, uti compluri-
bus familiaribus historiis ostendere est. Cum enim san-
guis circulum æqualem absolvere nequeat obice posita
& præcluso debito in parte spatio, ejus vis ac impetus in
alia vasa vicina aperta que incumbit, ex quibus capil-
lamenti nimium dilatatis tandem exitum quærit. Posita
sic impeditiori sanguinis per vias motione pro vera hæ-
morrhagiarum causa, dubium haud minimi momenti
occurrit, quamobrem præsentem continuam causam nimirum
obstructionem, non semper etiam hæmorrhagiæ infestent
sed saltem certo tempore & sæpius stata periodo vel sal-
tem post usum calidorum, vini, exercitationes & motum
corporis vehementiorem solis fervorem, & ejusmodi
generis alia. Dicimus itaque, sanguinem ordinarie in
hypochochondriacis & illis quibus viscera imbecillia sunt,
non effundi nisi vel motu celeriori vel copia simul de-
linquat. Si non superabundat sed placide movetur ci-
tra

tra singularem congestionem in certa parte per corporis membra pervadere poterit, quando autem certo tempore de novo coacervatur vel ab interna, vel externa causa ad motum concitatum incitatur, ejus transfluxus impeditur sicque regurgitans, affectum hunc de quo edifferimus, producit. Observamus frequenti experimento, fanos & quibus viscera salva sunt, à sola sanguinis exundantia vel tenuitate fluxum etiam sanguinis pati, quod eandem ob rationem accidit, quia copia sanguinis non libere per minutissimas venas circulari potest, partim quod nimia distensione elaterem viscerum atque vasorum labefactet, partim quod etiam ordinarie cacochymia viscida insequatur plenitudinem. Quapropter hærens sanguis accumulatus circa sanguinea viscera, nimirum pulmones lienem, hepar (quæ ferme constant ex meris vasorum maxime sanguiferorum myriadibus membrana saltim circumtenfis) liberum circulum impediens vel etiam naturam ad spasmum, qui quandoque etiam ex plenitudine fit, irritans, ad alias vias magno impetu cruorem pellit. Quo magis autem talis sanguis exundans in motum celerem agitatur, eo majus in libera sua circulatione impedimentum adipiscitur. Febribus tam intermittentibus quam etiam acutis imò malignis, variolis itidem morbillis & affectibus spasmodicis libenter complicantur hæmorrhagiæ, quoniam à causa morbifica sæpius caustica corrosiva genus nervosum ac fibrosum vario modo irritatum & exagitatam sanguinem quaquaversum tumultuarie per alias vias celerrime, per alias tardissime, sicque summa inæqualitate dimovet, unde non potest non fieri, quin inæquabilis sanguinis circulus per vasa inæquales etiam in partibus faciat congestiones, dum aliquæ deplentur aliæ

autem cruore replentur atque infarciuntur. Quinimo sola sanguinis in motu celeritas velificatur quam opportune generando affectui nostro. Compertum est ex hydraulicis mechanicis, quod si aqua per canales sensim ac sensim angustiores fluere debet atque uno impetu imfunditur, animadvertatur quod non tam subito possit anfractus canalium subire, quin regurgitet & quandantenus in motu suo impediatur. Quando igitur magis hoc in humano corpore fieri poterit, in quo canalium reperiuntur myriades, quorum interior cavitas hoc illo est amplior in illis angustior.

§. XV.

Ex dilucidatis sic genuinis hæmorrhagiarum causis facile jam prognoseos ratio & medendi cura emergit. Scite ait Hippocr. lib. de Flatib. Qui causas affectuum probe cognoscit, potest valde ea afferre, quæ corpori profunt. Quoad prognosin, semper periculosior censenda hæc fluxio, quo magis est interna & viscus nobilius ideoque hæmophthisis facile producit phthisin, mictus cruentus calculum aut nephritidem, item vesicæ inflammationem, cruenta vomitio tabem atque hydropem quod etiam valet de nimio hæmorrhodium & mensium fluxu. Secundo, quo majori in copia sanguis vitæ fons profunditur inque parvo temporis puncto ingens copia, eo gravior læsio & vasis majoris dilaceratio in culpa est. Tertio quo vires magis fluxus prostermit, eo censendus periculosior. Salutaris ille est, qui sanguinem superfluum (præsertim ob suppressam consuetam evacuationem redundantem) debita in quantitate evacuat & cum euphoria conjungitur, periculosus si sanguis non adeo abundat & nimius fluxus est. In morbis malignis enormis & vix coercibilis hæmorrhagia ingens minatur periculum.

lum. Quinto, sæpius repetentes hæmorrhagiæ indicant labem & imbecillitatem viscerum & quo plus sanguinis effunditur eo imbecillitas hæc majora accipit incrementa, & morbos producit rebelles chronicos.

§. XVI.

In curatione autem caput est, ut ipso in paroxysmo si nimium excesserit sanguinis eruptio, sistatur quantum possibile maxime derivato fluxionis impetu in alias partes. Plurimi Practicorum à venæ incisione curandi & sistendi hæmorrhagias auspiciam petunt, putantes: detracto sic sanguine, per venam lateris oppositi, minorem illius copiam & minori velocitate in partem laborantem fluere, sicque locum contractioni affectæ partis concedi, ideoque si menses vel hæmorrhoides fluunt, venam in manu incidendam præcipiunt, in hæmorrhoidi autem & narium hæmorrhagia, in pede venæ sectionem celebrant. Quamvis autem ab hoc remedio plenaria causæ remotio & obstructionis solutio expectanda haud sit, remittit tamen impetus sanguinis ad partem, ipseque fluxus ad tempus, ut deinde remedia tam externa quam interna eò feliciorem possint locare operam. Præterea etiam si redundantia sanguinis occasionem huic affectui subministret, matura instituta V.S. antevertere ipsum poterit. Præter venæ sectionem conferunt etiam balnea, pediluvia, vel immisiones manuum in aquam vel vinum calidum. Notabile est, quando sanguis impetuose effluit ex partibus inferioribus, fluxionem hanc opportune sisti posse per manuum immisionem in aquam vel vinum calidum, quod si è naribus fortius erumpit pediluvium impetum fluxionis felicius cohibere solet. Atque hæc causa esse videtur, quoniam aqua
calore

calore ac humiditate sua substantiam cutis tubulosam & fibrosam mirum relaxat, unde major copia sanguinis in hanc partem magis spongiosam redditam quam ordinarie solet, infunditur, adeoque turgescencia ejus exoritur, itaque decrescit impetus ad partem laborantem, sicque non sine ratione veteres revulsionem optimum prorumpentis sanguinis esse remedium firmiter crediderunt. Similiter ex fundamento fluit applicatio cucurbitularum sine scarificatione hypochondriorum regioni. *Amatus Lusitanus Cent. 2. Curat. 100.* refert se mediante cucurbitula splenis regioni admota intensissimam sæpius sedasse hæmorrhagiam, & sic vera revulsio sanguinis, sive per venæ apertionem sive per ejus invitationem in alia loca fiat, nimiam sanguinis fluxionem sistere vel impendentem arcere poterit. Etenim revulsio fundamentum habet in hydraulicis, nam data alibi porta aquæ minor fit effluxus, de qua re, fusius videri potest *Bellinus in Tract. de sanguinis missione.*

§. XVII.
Restat jam ut paulo penitius excutiamus, quid de illo hæmorrhagias sistendi modo statuendū sit, cum plurimi practicum in frequenti usu habeant epithema ipso in paroxysmo frigidum ex aceto, bolo succo sempervivi, alumine spermate ranarum, testibus interdum nuchæ vel etiam mammis pedibus nonnunquam etiam hepatis regioni applicare, qua ratione desperatas hæmorrhagias mirabiliter compesci posse sibi persuasum habent. Alii ex improvviso fusionem aquæ frigidæ in nucham commendant. Et quoniam experientia sæpius correspondere solet, de indaganda ratione solliciti ut firmus, opus erit. Ratio videtur hæc esse. Quod ejusmo-
di

di actu & potentia frigida locis nervosis & membrano-
sis & quæ eximio pollent sensu applicata spasmō quo-
dam afficiant ac constringant has partes, unde tota cutis
textura glanduloso tubulata ac nervea in consensum tra-
cta similiter coarctatur, sub quo coarctationis actu ipsa
vasa aperta partim clauduntur, partim etiam uberior san-
guinis in extremis partibus congestio præpeditur. Ve-
rum enim vero duo maxime circa horum applicatio-
nem notanda veniunt. Primum ut personæ, quibus
hæc remedia adhiberi debeant cum effectu, tenerioris
ac sensibilibioris sint indolis. Secundo, ut non nisi quan-
do ex partibus externis, uti ex ano, naribus, utero san-
guis effunditur, minime autem quando ex sinu ventri-
culi, pulmonibus aut renibus promanat, usurpentur
alias impedito sanguinis influxu per constrictionem in
partes externas sanguis majori impetu regurgitat, & re-
primitur in vasa corporis interiora, quæ distensione ul-
terius aperit, & graviolem effusionem efficit. Sic Hor-
stius *lib. 4. Obs. 46.* notabile habet exemplum, quod ex
tali epithemate regioni hepatis applicato suppressa qui-
dem fuerit narium hæmorrhagia, sed insecuta diarrhœa
biliosa. Tandem etiam cavendum, ne, quando ex abun-
dantia sanguinis hæmorrhagia fit, & nondum sufficiens
effluxit, in usum vocemus illud remedium. Ex hisce jam
dictis confici potest ratio, quare in extremis excitati gra-
ves dolores, terrores, lipothymiaë sistere soleant sangui-
nis fluxum nimium per nares, uterum. Vulgo solet li-
gatura dolorosa in minimis digitis, item illorum incur-
vatio comendari, quæ omnia juvant, quatenus extrema
spasmo constricta à superficie corporis ad interiora for-
titer sanguinem reprimunt.

D

§. XVIII.

§. XVIII.

Quæstio jam oritur, quid de stypticorum externo-
rum usu in sistendo sanguinis nimio profluvio ex naribus,
utero, vel aliis partibus sentiendum sit? Notum est,
hunc in finem commendari varia, quæ efficaciam suam
fatis prompte nonnunquam exerere solent v. g. caput,
mortuum vitrioli, sanguis draconis cum spiritu vitrioli
mixtus, pulvis colophonæ cum succo plantaginis, sal ex
capite mortuo florum salis ammoniaci martialium in
aëre in liquorem redactum, vitriolum Cypreum: Quæ
omnia partim sanguini firmum ac stabile coagulum
inducunt, partim etiam poros parietum coarctant
& constringunt. Horum omnium usus cautissi-
mus esse debet. Talia enim adhibere nunquam convenit,
si nimia ad partem affectam sit sanguinis congestio, vel
nondum satis effluxum. Nihil enim efficimus, quam ut
vi sanguinem cohibendo ipsum in vicinas partes majori
cum periculo impellamus. Sic nihil solet esse familia-
rius, quam, si nimis cito sanguinem sistimus e naribus
fluentem, ut ipsum repellamus ad pulmones & aspe-
ram arteriam, ubi asthma suffocationis metum non ra-
ro inducit. Henricus ab Heer obs. 5. notabilem affert
historiam, ubi hæmorrhagia narium externis cohibita,
mox tota facies in magnam molem surrexit, ac sensu &
motu privata fuit, faucibus & aspera arteria sanguine
grumoso repletis. Menses fluentes externis præpo-
stere cohibiti, palpitationem cordis, respirandi difficul-
tatem, lassitudinem corporis gravativam, dolorem in
lumbis excitant. Non semel notavit Dn. Præses ab
hæmorrhagia narium consveta intempestive externis
suppressa exortam fuisse sanguineam & lethalem apo-
plexiam. Præ aliis etiam argumento esse potest sanguis
hæ-

hæmorrhoidalis, qui si certo tempore confuevit evacuari, postmodum à causa externa sistitur, inflammationem renum, vesicæ, mictum cruentum, vomitum, ac sputum sanguineum producere aptus est. Hinc notanter dicit *Mayerne in Praxi p. 314.* Si supprimuntur hæmorrhoides adstringentibus, refluxus fit sanguinis ad partes nobiliores, unde phthisis, hydrops, cancer, mania, epilepsia.

§. XIX.

Tandem in cura respiciendum maxime est ad causam, quæ ut plurimum est spasmus partium internarum & locum potissimum invenit, paroxysmis periodicis, vel a præpostero affectu animi v. gr. excandescencia, nimio dolore subortis hæmorrhagijs. Tali in casu paregorica blanda motum concitatum sanguinis & spirituum componentia, commendata sibi habeat medicus. Ex horum censu laudem insignem merentur papaveracea omnia, aqua paparis rhæados ejus essentia ex succo recenti & spiritu vini rectificatissimo parata, emulsio ex semine papaveris, opiata; & ex his eminent maxime laudanum, methodo Sydenhanii paratum, item per fermentationem Langelotti, trochisci alkekengi, qui ex opio, papavere, semine hyoscyami & croco suam habent virtutem, diacodium *Montani*, massa pilularum de cynoglossa, quæ tam in forma pilularum quam pulveris exhibita in omnibus hæmorrhagijs effectum spondet excellentissimum. Referrî huc debet opium correctum miscela purgantium, ut illud accidit in pilulis *Wildegansii* & pilulis *Matthiæ*, quæ omnia optime misceri possunt cum nitro, quod certe in omnibus præter naturalibus sanguinis effluxionibus præsentissi-

mi effectus est ; utpote sulphur sanguinis nimis exaltatum enervat & figit, obstructions aperit, serumque fluxile reddit, & alvum servat apertam, ut maxime in hæmorrhagiis utile atque proficuum sit ; quapropter opiata cum nitrosis mixta cæteris paribus ipso in paroxysmo indicatissima sunt. Propinari possunt in forma liquida cum aquis diluentibus, antispasmodicis, ut expeditior fiat operatio. Quod si biliosa acredo tam in primis viis, quam in massa etiam sanguinis in quantitate peccet : omnia illa quæcunque acres sulphureas partes obtundunt, sal tenue incrassant in usum vocanda veniunt, cujus generis sunt terrea, uti terra sigillata, bolus Armeniæ, hæmatites, corallia, quæ cum aqua plantaginis, primulæ veris, papaveris rhæados, portulacæ quam commodissime exhiberi queunt, addito pauxillo nitri. Quod si impetus fluxionis maximus periculū præsens vitæ indicet, nonnulli ad ipsa styptica confugere solent, quæ sunt tinctura lapidis hæmatitis, liquor martialis, qui ex capite mortuo florū salis ammoniaci paratur, vitriolum à consortio venereo liberatum, pulveres varii styptici, quæ omnia partim sanguinem incrassando ac condensando, partim etiam fibras vasorum sanguivehorum ac partium solidarum tonum constringendo, non raro divinam afferunt opem. Ubi tamen notandum, quod extra paroxysmum adstringentia, opiata, terrea, aliaque sanguinem incrassantia, si malum ab obstructione viscerum proveniat, summe sint perniciofa. Magis hic conferunt terrea, quæ obstructions internarum partium solvunt & hypochondria ab infarctu sanguinis ac humorum liberant, cui scopo inserviunt blanda laxantia, quæ primas vias a saburra biliosa deplent. Recte scribit Sydenham pag. 96. nisi purgantia accedant, facile fit recidiva. Rondeletius

tius curavit quendum singulis diebus duas vel tres libras
fangvinis excernentem solis syrupis serofos humores e-
vacuantibus. Nos infusa ex tamarindis, foliis fennæ
rhabarbaro, nitro, tartaro tartarifato confecta magno-
pere commendamus. Etenim in quacunque hæ-
morrhagia alvum servare apertam five extra paroxys-
mum five intra paroxysmum summe proficuum est.
In ipso paroxysmo clysteres ex usu esse possunt. Sunt
nonnulli Practici, qui vomitoria admodum laudant ad
præservationem, vid: *Henr. Petreus dissert. 47. & Rive-
rius libr. 9. c. 3.* quod tamen non valet in fangvinis vom-
itu vel hæmoptysi, sed potius in nimio mensium
fluxu.

§. XX.

Inter omnia radicem enormium hæmorrhagia-
rum egregie præscindunt martialia, dum acidum ob-
structionum elementum absument, ac tonum & robur
fibris vasorum nimium laxatis ac debilitatis ad-
dunt atque scenerant, sicque contentos humores in mo-
tum celeriorement atque urgent. Commendatissima
autem hic sunt martialia pure sibi relicta, uti limatura
martis in crocum mediante sola aqua pluviali redacta,
item antimonium martiale cachecticum: hæc duo æqua-
li portione cum nitro præparato & arcano duplicato
mixta, quotidie bis drachmam semis pro dosi exhibendo
extra paroxysmum contumacissimas omnis generis hæ-
morrhagias frequenti Dn. Præsidis experimento sustu-
lerunt. Præter hæc leniores tincturæ martiales commo-
de quoque hic locant operam uti tinctura martis pomata
cydoniata, magysterium martis Mynsichti & ante
omnia tinctura martis Zwölferi, quæ virtute aperiendi
& roborandi mirifice se commendat. Et notabile est, me-

dicamenta hæc martialia & sanare nimium mensium fluxum & suppressum quoque producere posse. Præterea obstructions profligando laudabilẽ operam collocant in compescendis hæmorrhagiis chronicis infusa ex herbis vulnerariis & amaris, quæ ut plurimũ sale quodam subtili nitroso ac balsamico agunt, qualia sunt agrimonia hederæ terrestris veronica, scordium, scabiosa, card. Benedictus flores hyperici, bellidis, papaveris rhæados, quæ instar herbæ thee cum aqua bibi possunt vel etiam redigi in extracta, formaque pilularum exhiberi, ut blanda sic introducatur sanguini tenuitas ac spiritus ascensio, quæ blande etiam solvendo obstructions, hæmorrhagiarum genetrices, hos morbos egregie antevertere possunt, qua virtute etiam laudantur pillulæ sic dictæ. Becherianæ aquæ ex extractis herbarum amarantium & balsamicarum, nec non ex gummatibus, ut mihi regularum est, præparantur. Tandem prospiciendũ maxime ventriculo ac digestionem est extra paroxysmum hæmorrhagiarum. Ut plurimum enim ægrotantes ibi maxima sentiunt incommoda. Laudem autem merentur blanda carminativa ac balsamica, uti nucifera crocus zedoaria quæ inter ipsos cibos offerri possunt. In usu sex rerum non naturalium summo studio evitentur, maxime excessiva quoad aërem imprimis cibum ac potum & affectus animi. In hisce enim temperies moderatio ac æquilibrium, uti sanitati faventissimum, ita in omni morborum etiam hæmorrhagiarum genere est summe proficuum ac necessarium.

CLA-

CLARISSIMO
J. D. DOLÆO,
MEDICINÆ CANDIDATO DIGNISSIMO,

S. P. D.

P R Æ S E S,

Verissima scribit doctissimus *Forestus in observ.*
Præstat magis eo laboremus, ut fideliter cure-
mus, quam ut subtiliter differamus. Sola enim
praxis est, quæ medicum utilem reddit, illumque nobili-
tat. Speculatio omnis, quam blanda & ingeniosa etiam
fit, si usu caret, vana & sterilis, sique bene calculum po-
nimus, frequentius non nisi phantasiæ subtilioris foetus
est. Hisce autem neutiquam temeritati empiricæ pa-
trocinium addere in animo est, sed potius sic censemus:
veram & rationalem praxin medicam tam arcto cum
theoria contineri vinculo, ut ægerrime queat separari.
Praxis enim nil nisi theoria in usum traducta, & theoria
praxis ad solidiorem rationem perducta est. Etenim
omnis experientia sibi relicta, nisi divino rationis radio
excoëta & perfecta sit, trunca, periculosa, fallax est, &
medicum turpiter deserit. Multum certe interest inter
empiricum & medicum peritum. Ille tantum, quantum
sensu movetur, scit, parum sentiens morbi causas promi-
scue propinat remedia. Rationalis consequentia cernit,
principia & causas morborum perspicit, earumque pro-
gressus non ignorans ubivis secunda pauca & selecta op-
ponit remedia. Sique non dissimulem quod res est, illi
parum ab empiricis alieni mihi videntur, qui nempe
physicis, anatomicis & genuinis pathologicis destituti
principiis, magnam remediorum sylvam ad unum-
quemque morbum sciunt, illorumque compositionem
&

& præparationem exacte tenent, ad curationem autem copiosas proferunt formulas, sique forte unum parum prodest, continuo ad alterius opem concurrunt, subinde facta mutatione, & dum morbus vel sponte vel naturæ beneficio quam remediis potius sanescit, laudem tamen a vulgo ad judicandum inepto, vel ab illis doctis, quibus sacraria solidæ eruditionis clausa sunt, non raro aucupantur. Varietas medicamentorum recte sentiente *Verulamio* ignorantia filia est. Pauca sunt, quæ morbum sanare debent & possunt. Felicem itaque prædico Te, Clarissime Domine Dolæ, & studiis tuis hucusque perductis toto corde gratulor, quæ amico experientia ac rationis fœdere juncta præfens inaugurale specimen ostendit. Ex Academia Marpurgensi ad nos delatus, per triennium fere nobiscum vixisti laudatissimo conatu, imo impetu in addiscenda scientia Medica. Non illotis manibus ad sacraria hæc properasti sed philosophiæ solidioris præceptis imbutus primum magno calore Chymiam & Anatomiam, quæ fulcra Medicinæ sunt, excoluisti, & demum Pathologicis & Practicis non minus operam sedulam dedisti, in omnibus manu ductione mea fideli & sinceratus. Vires ingenii tui, tota Academia & invidia teste, subinde disputando ostendisti, ut sic generosa assiduitate exiguo temporis spatio id obtinueris, quod aliis Philiatris longa annorum denegat series. Nulli itaque dubitamus, cum semen virtutis scientiæque Paternæ quasi innatum tanta præstantia hucusque excolueris, quin aliquando summum fructum & gaudium Pater, Patria, Tuique a studiis tuis sint repetituri. Maacte hac virtute tua & promeritos honores ex voto capeffe! Indulgeat clementissimus DEUS, Teque & Patrem Tuum Celeberrimum, Fautorem æstimatissimum, in bonum rei Medicæ quam diutissime seruet!

05 A 2314

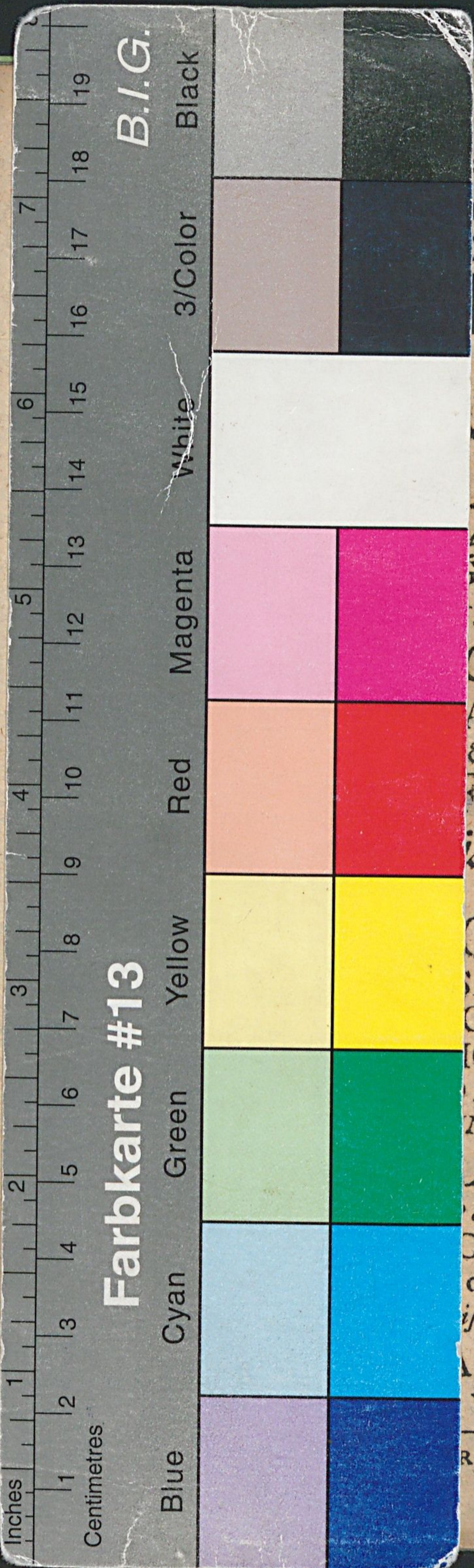
ULB Halle 3
003 791 67X

VDA7

77.47

OLENNIS MEDICA
de
HAGIARUM
INE ATQUE CU-
K PRINCIPIIS
ANICIS.

nam
NIFICENTISSIMO,
ENTITIS PRINCIPE,
CO GVILIELMO,
ANDENB. HEREDE,
&c. &c.

FRIDERICIANA
is Medicæ Consensu
SIDE

O HOFFMANNO,
DEMQUE AC PHILOSOPH.
O ELECTORALI AULICO,
ICI h.t. DECANO,
RE AC PROMOTORE SUO
NIBUS COLENDO.

ATUS GRADU
ETRANDO,
CVII. horis ante & pomeridianis
ORIO MAIORI
sitioni submitte

ANIEL DOLÆUS,
Wetteravus.

R. HENCKELII, ACAD. TYPOGR.